

LITERATURA A UMĚNÍ.

OTAKAR CHARVÁT:

Maxim Gorkij.

Od několika už let, často vyskytuje se ve zprávách těžce zkoušené země ruské jméno spisovatele Maxima Gorkého, jednoho z nejpopulárnějších hlav nového, obrozujícího hnutí za právo a svobodu. Denně dočítáme se mnohého, nad čím duše naše se pozastává a s čím těsně souvisí Gorkého myšlenka a duch. Maxim Gorkij stojí dnes v čele snah a touh za lepší, světlejší a svobodnější budoucnost slovanské říše ruské.

Život Maxima Gorkého je v minulosti tak pestrý a poutavý, že sám o sobě čte se, jako hrstka listů vytržených z nejpůsobivějšího románu. Doufáme, že čtenářům našim se jen zavděčíme, podáme-li v krátkosti několik črt ze života spisovatele, jenž z vrstev nejspodnějších, bez vší veliké pravděpodobnosti vzdělání školního, vlastní svou píli a energii, povzněl se na spisovatele světové pověsti, jenž čten a vážen je dnes u všech vzdělaných národů v starém i novém světě. Zasloužil si tím spíše našich sympatií, jsa Slovany jako my, a průkopníkem hnutí, které sledováno je se zájmem všech slovanských srdcí...

... Profel jsem obtížnou cestou — píše Gorkij sám o sobě — a nikdo z vás a všichni dobromády nepoznali jste tolik hoře, strádání a ponížení jako já... Hle, já přišel zdola, z nejspodnějších vrstev, z těch vrstev ubohých, utlačovaných lidí, odkud tak těžko lze se povznést. Přišel ze samého středu ruského proletariátu, kde bída tělesná i duševní dosud na ležá se v míře snad největší. Vyšel z těch lidí, kterým lidstvo přezdílo vychádky, bez nároku na život lepší a svobodnější... Je hlasem těch spodních, praví o sobě, je mohutným výkřikem života a těch, kteří zůstali ještě dole, a kteří jej poslali, aby vydal svědectví o jejich strádáních...

Co trpkosti a pfece jenom pravdy je v Gorkého slovech... Přišel ze zdola, z nejspodnějších vrstev, z těch vrstev ubohých, utlačovaných lidí, odkud tak těžko lze se povznést. Přišel ze samého středu ruského proletariátu, kde bída tělesná i duševní dosud na ležá se v míře snad největší. Vyšel z těch lidí, kterým lidstvo přezdílo vychádky, bez nároku na život lepší a svobodnější... Je hlasem těch spodních, praví o sobě, je mohutným výkřikem života a těch, kteří zůstali ještě dole, a kteří jej poslali, aby vydal svědectví o jejich strádáních...

Maxim Gorkij, vlastním jménem A. M. Peškov, narodil se v samém středu ruské říše v kupeckém městě Nižním Novgorodě, v roce 1869. Otec jeho byl čalounkem. Byl prý to mírný dobrý člověk; zemřel však když byla malému Maximu čtyři leta. Matka Gorkého provdala se podruhé, zanechavši syna dědovi v opatrování. Děd Gorkého byl bývalým kupeckým pomocníkem, později majitelem barvířství; byl prý ale skoupý a lakomý. Naučil hoča trochu čísti a psát, poslal jej do školy, kde však Gorkij — onemocněv neštovicemi — pobyl pouze pět měsíců. Později do školy vůbec už nepřišel...

Když bylo Gorkému devět let, po ruském zvyku nižších vrstev, byl dán do učení jistému ševci, který s ním nakládal dosti nešetrně. Jednou Maxim opafil se horkou vodou tolik, že mistr byl nucen poslati hoča domů. Později poslal hoča k přibuznému kreslíči plánů a svatých obrazů, ale Gorkij ani tam nevydržel, poněvadž ani tento nemohl mu rozuměti a týral ho zle.

I od toho utekl Gorkij a vstoupil za kuchyňa, pomocníka lodního kuchaře Smurého, na kterém povolenském parníku. Tam teprve dostal se Gorkij ku čtení knih. Smuryj byl dobrý sečtělý člověk a rád poplátl snalivému mladíku volného času, aby pobavil se čtením jeho knih.

A tak Gorkij po vykonané práci, často sedával kdesi v koutečku lodním, četl a nofil se v jakési lepší světy, anebo poslouchal šumotu a hudbě vln a pozoroval lodiň život...

Tu otevřel se před ním nový život a jeho duše neklidná a po vědě dyebící, zatoužila po vzdělání. I vypravil se patnáctiletý do Kazaně, domluví se, že snad tam k vědě budou mu otevřeny brány... Jeho sny však byly teprve zklamány... Nevěda jiného, vstoupil do precifkářské dílny, kde za tři ruble měsíčně musil dělati práce ty nejtěžší. Ani zde Gorkij nevydržel dlouho. Odešel odtud, stav se pouličním prodávatelem jablek.

Často celé dni vydržel v přistavištích, pozoruje čilý obchodní ruch, sleduje lidi a přemýšleje... O mnohém krásném a pěkném přemýšlel, ale které mizelo jako vzdušný zámek ve vzpomínce na teskný a bídný jeho život. A tu často nalézal se v duševním rozladění, což jej jednoho dne dohnalo až k pokusu sebevraždy...

Nebylo mu však souzeno, aby zemřel; poležev si trochu, jak bylo nutno, vrhl se opět do života a oddal se opět obchodu s jablky, později bavorským pivem. Za nedlouho vidíme jej opět už v Caricyně, kde sloužil jako železniční hlídač.

Jsa volán v r. 1890 k odvodu, pustil se do Nižního Novgorodu, ale nebyl pro jakousi tělesnou vadu k vojsku zařazen. Od té doby žil Gorkij jako bosák, jak totiž se na Rusi říká tulákům. Byl jedním s bosé čety, a domovem mu byl celý svět. Nikde neměl stání, stále táhlo jej to do volné přírody, kde mohl snít, pozorovati lidi i život.

Ani u advokáta Lanina, kterýž zpozoroval u Gorkého nadanou duši, dlouho nevydržel. Odešel od něho a toulal se po Ukrajině, Besarabii, Krymu, dostav se až k Černomoří. Jeho zvláštní povaha i dobré srdce získaly mu všude dosti přátel a Gorkij byl všude jako doma. Tu vidíme Gorkého nakládati uhlí na loď, jindy zase pomáhati na stavbě železnice anebo jako nosiče zavazadel.

V železničních dílnách v Tiflise pracoval také nějaký čas. V tomto městě navštěvoval soukromou knihovnu jisté Rusky, která dovolovala mu za různé malé služby čísti v její knihovně. Nyní ocitl se Gorkij u pramene a této příležitosti hleděl všemožně využítovat. V místnosti této knihovny napsal také první svou práci "Makar Čudra", kterou donesl do místního časopisu. Přes to že bylo v ní spousta pravopisných chyb, postřehl v ní kdosi práci duše nadané a vzácné a za nedlouho povídka byla otištěna.

To byl první Gorkého úspěch — Po té odebral se opět do rodného kraje na Volze a počal psát drobné povídky, které uveřejňoval ve "Volžském Věstníku", a v jiných listech. V témže čase otiskl v "Ruskoje Vědomosti" povídku "Jemeljan Piljaj", již obrátil na sebe pozornost. Seznámil se se spisovatelem Vladimírem Korolenkem, který tehdy "Rusk. Vědomosti" vydával a ten též měl na Gorkého veliký vliv. Korolenko objevil v něm znamenitý talent, a přičinil se o to, aby jej uvedl do širší literatury. Od té doby datuje se též známost a obliba Gorkého —

Gorkij prošel těžkou literární cestou. Nejednou rukopis byl mu vrácen, anebo hozen do koše; často dlouho musil čekati na otištění své povídky v Oděské Gazetě, které mu tři kopejky za řádek platila. Později přijal jej tento

časopis za spolupracovníka, a Gorkij měl obstarávati pro feuilleton zprávy ze světové výstavy, tehdy v Nižním Novgorodě pořádané. Těže tím obrátil na sebe pozorost, vystihuv život vstavní do podrobná a dokonale. Ale poněvadž časopis platil tak špatně, že Gorkij z toho sotva mohl býti živ, zanechal toho a věnoval se pouze své literární práci.

Opětne se ho ujal Korolenko a práce Gorkého objevovaly se už jen v žurnálech, pořizavších nejlepší pověsti. V roce 1895 "Ruskoje Bogatstvo" uveřejnilo povídku "Čelkaš", v které jasnými, svěžími barvami a s nevšedním, uměleckým pochopením zachycen je přistavní život. Hrdinou povídky je tulák — zloděj Čelkaš, kterého tu Gorkij vylíčil tak mistrně, že naráz obrátil na sebe ruskou kritiku, která práci tu přijala s nadšením. Pak otiskovaly práce jeho "Ruskaja Mysl", "Žizň" a jiné. Povídka šla za povídkou, a zájem o mladého autora stále vzrůstal, zvyšuje se den ode dne. Rázem stal se Gorkij miláčkem čtenářů, zvláště studentstva, které v novém jeho směru našlo veliké zalíbení.

Gorkij líčil to co prožil, píše tak, jak život viděl a jak kráčet cestou trnitou. Jeho hrdiny jsou tuláci, zbyteční lidé, jak je totiž nazval, národ věčně nepokojný s bolestí v duši a se steskem v srdcích. Duše věčně tápající se temným životem, věčně hledající světlo a mnoho jiného, co nemožno pochopit.

Gorkij dovede o nich psát, protože jsa kdysi jedním z nich, má srdce otevřené pro bolest těch trpících tisíců, z kterých vyšel.

Jeho povídkami a romány i myšlenkami jeho hrdinů, jako červená nit táhne se to chtění a snaha povznést i obroditi duši z bahna všedního života, odkud zdá se jim, že není východu a světla... Bývalými lidmi, nazývá své hrdiny, poněvadž ztrácejí poněmáhu sebevědomí a konečně i tu touhu lepší žít a hynou — hynou — A Gorkij cítí s nimi, bolesti těch bývalých herců, baronů, učitelů, kupců, rytmistů z nimiž jde až na dno života, jsou bolestmi jeho...

Hrdiny své nelíčí lepšími než jsou ve skutečnosti, nepřibarvuje je, nedává jim vlastností, jichž nemají. Jsou věrným obrazem života, temného a strastného životní bídny z nejbídnějších, do něhož vlivem okolností se zabředli...

Není odtud východu — není — Časem některý z nich obrátí se, pracuje čas od času, i peněz vydělá trochu, ale přijde nemoc ruského člověka, tesknost a je po všem. Jde, pije a pije, až propije poslední groš — Není tu pomoci, nemůže sám za sebe. Ztracený člověk.

Své spisy vydal Gorkij souborně v Petrohradě v družstvu "Znanie", jehož sám je také podílníkem. Jest to několik svazků povídek, z nichž nejlepšími jsou: "Jednou na podzim", "Čelkaš", "Na vorech" a "Konovalov", dva romány: "Foma Gordějev" a "Tři" a dále tři dramata: "Na dně života", "Měšťáci" a "Děti slunce" z nichž posledná dvě budou hrány ruským divadlem v New Yorku.

Při nedávných ruských bouřích byl Gorkij zatčen, pro spolupůsobení na vzrůstu a vzniku revolučního hnutí a pro čtení proklamace revolučního výboru v jistém literárním spolku. Byl uvězněn nějaký čas, ale pod zárukou, kterou za něho zaplatil moskevský kupec, jeho přítel, byl však propuštěn na svobodu. Ve vězení napsal krásnou povídku "Žalát".

Nedávno založil nový pokrokový denník "Načalo" a sám stal se také jeho spolupracovníkem. Jeho

spisy byly přeloženy snad do všech světových jazyků. V češtině vyšly spisy jeho do jednoho; a dokonce jeho román "Foma Gordějev" dvakrát, u dvou různých nakladatelů. Tato fakta mluví sama o oblibě spisovatele u národů slovanských... Gorkij má celou řadu epigonů, z nichž nejznámější jsou Bunin a Leonid Andrejev.

Všichni tři jsou činnými v novém hnutí za svobodu Ruska. — Denně dočítajce se o neobrozených jejich činech, nedovedeme se

ubránit stesku nad tím, že u nás v Čechách hnutí po právu a svobodě tak málo našlo spolupojovníků v řadách spisovatelů. Jsou sice ojedinelé případy, ale většina je k tomu boji lhostejnou. Jinak je v Rusku! Spisovatelé, žurnalisté i studenti krácejí ruku v ruce a dušičky nepřehledných davů ruského lidu. Uvidíme to jednou také u nás? Budeme jednou svědky sbratření dělníků péra s národem a širokými davy v boji za spravedlnost, právo a svobodu?...

Willow Springs Pivovar

dává

ZELENE "TRADING STAMPS"

Za \$3.00 zelených Trading Stamps s každou bednou

STARS & STRIPES
(3 tucty pítových lahví)
—cena

\$1.25

Za \$5.00 zelených Trading Stamps s každou bednou

STARS & STRIPES
(2 tucty kvartových lahví)
—cena

\$2.25

Pamatujte!

Kromě toho, že dostanete nejlepší lahvové pivo, dostanete též dvojnásobnou hodnotu v zelených "Trading Stamps."

Objednejte si poštou neb telefonem 1306 nebo 1685.

STORZ BLUE RIBBON

obsahuje v sobě výživné látky čistého ječmenného sladu a živost a příchut' importovaného českého chmele.

Přítomnost jeho v domově provází radost a zdraví.

STORZ BREWING CO.
OMAHA

Metz Bro's Brewing Co.

Nejstarší pivovar v Omaze.

TELEFON 119.

Vaří nejlepší pivo soudkové i lahvové na celém západě.

Riley Brothers Co.

VELKOOBCHODNÍCI

Likéry a doutníky

Old Military Rye --- Diamond R Rye
N. B. Archer Bourbon.

1118 Farnam St. OMAHA.

CAKLEY BROS.

výhradní majitelé

Západní dodavatelé

Jackdaw a Pure Peter

Samozitných kořalek.

MALT MARROW kořalek.

Sulpho-Saline a Regent mineralních vod, Excelsior Springs, Mo.

TE "ARILENA," jediné americké přírodní katarické vody.

CAKLEY BROS., importéři a velkoobchodníci libovinní, Omaha, Neb.

Předplatte se na Pokrok pouze \$1 ročně.